

CYKL | PLASTYKA W KINIE
GRUPA WIEKOWA | SZKOŁA PONADPODSTAWOWA
PRZEDMIOT | PLASTKA

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE DLA NAUCZYCIELA

SCENARIUSZ LEKCJI

opracowanie: Tadeusz Banowski

FILM | „CAMILLE CLAUDEL, 1915”
Camille Claudel, Francja 2013, 94 min

reżyseria: Bruno Dumont

scenariusz: Bruno Dumont

zdjęcia: Guillaume Deffontaines

montaż: Bruno Dumont, Basile Belkhiri

obsada: Juliette Binoche, Jean-Luc Vincent, Robert Leroy, Emmanuel Kauffman, Marion Keller, Armelle Leroy-Rolland, Florence Philippe, Myriam Allain, Sandra Rivera, Claire Peyrade, Eric Jacoulet, Régine Gayte, Nicole Faurite

Film ukazuje epizod z życiorysu francuskiej rzeźbiarki i graficzki Camille Claudel umieszczonej przez rodzinę w ośrodku dla umysłowo chorych. Jest psychologicznym portretem artystki, odciętej od sztuki, przyjaciół, rodziny, wyrażającej niezgodę na świat i niemogącej odnaleźć się wśród pensjonariuszy.

Utalentowana rzeźbiarka Camille Claudel, urodzona w 1864 roku, mająca romans z najśłynniejszym artystą secesyjnym Augustem Rodinem i także z nim współpracująca artystycznie, została wysłana przez rodzinę do ośrodka dla umysłowo chorych na południe Francji. Artystka nie może pogodzić się z losem, nie wytrzymuje psychicznego napięcia i buntuje się, wyrażając swoją niezgodę na rozgrabioną jej twórczość oraz odizolowanie jej od świata sztuki, a także na los kobiety skazanej za swą odmienność. Nie przestaje myśleć o bliskich, zwłaszcza o bracie Paulu, który mimo skoncentrowania na mądrości i dobroci Boga, nie dostrzega cierpienia siostry.

WCHODZENIE W FORMĘ WE WSPÓŁCZESNEJ RZEźBIE

Temat lekcji

Wchodzenie w formę we współczesnej rzeźbie.

Czas trwania lekcji

45 min

Cele lekcji

Podczas lekcji uczeń:

- określa rolę tworzenia w życiu artysty,
- charakteryzuje styl secesyjny w rzeźbie,
- odróżnia właściwości i typy rzeźby,
- opisuje przykłady rzeźb współczesnych awangard artystycznych,
- wskazuje znaczenie formy w dziele rzeźbiarskim.

Powiązanie z podstawą programową

Podczas lekcji uczeń:

- przybliży twórczość artystów różnych dziedzin sztuki, w szczególności plastycznych,
- interpretuje i odczytuje wybrane dzieła sztuki w kontekście epoki,
- wymienia najistotniejsze kierunki współczesnych awangard artystycznych (abstrakcjonizm, pop-art, konceptualizm, neofiguracja, hiperrealizm), łączy je z postaciami wybitnych twórców,
- charakteryzuje kierunki działań wybranych współczesnych awangard i ich twórców,
- podejmuje działania twórcze, nawiązując do środków wyrazu charakterystycznych dla wybranych form wypowiedzi sztuki II poł. XX wieku.

Metody i formy pracy

Podczas lekcji nauczyciel wykorzystuje następujące metody i formy pracy z uczniem:

- analiza dzieł sztuki,
- analiza tekstu źródłowego,
- burza mózgów,
- praca zespołowa,
- praca w grupach.

Środki dydaktyczne

Podczas lekcji nauczyciel wykorzystuje następujące środki dydaktyczne:

- film *Camille Claudel, 1915*,
- karta pracy z tekstem źródłowym,
- kadr z filmu *Camille Claudel, 1915*,
- ilustracje rzeźb Auguste'a Rodina,
- ilustracje współczesnych rzeźb.

Przygotowanie do lekcji

Lekcja powinna się odbyć po obejrzeniu filmu *Camille Claudel, 1915* w reżyserii B. Dumonta. Przed lekcją nauczyciel prosi uczniów, aby zapoznali się z tekstem źródłowym (Załącznik nr 1).

PRZEBIEG LEKCJI

Wprowadzenie

Prowadzący prosi młodzież o przypomnienie ze szkoły podstawowej informacji na temat rzeźby:

- materiałów rzeźbiarskich (np. kamień, marmur, drewno, metale, glina, gips, wosk, kość słoniowa, tworzywa sztuczne),
- sposobów obróbki materiałów (np. modelowanie, obróbka za pomocą narzędzi – dłuto, młotek, różne spoiwa),
- typów rzeźby ze względu na ujęcie przestrzenne (np. wolnostojąca/pełnoplastyczna, relief, płaskorzeźba),

- typów rzeźby ze względu na temat (np. statua, posąg postaci lub konny, popiersie, głowa, abstrakcyjne, instalacje).

Realizacja tematu

Nauczyciel przedstawia temat lekcji, a następnie prosi uczniów o przypomnienie podstawowych informacji na temat relacji Auguste'a Rodina z Camille Claudel. Należy zadbać o to, żeby nie zostały pominięte fakty dotyczące pracy artystycznej, pozostawiania kobiety w cieniu Rodina. Prowadzący lekcję wyświetla dzieła Rodina: *Bramę piekieł* i *Mieszczan z Calais* (Załącznik nr 2). Na ich podstawie krótko charakteryzuje nurt zwany secesją, powstały pod koniec XIX wieku, cechujący się w rzeźbie: miękkością kształtów, zwartością, falistym ukształtowaniem bryły, dekoracyjnością, nawiązaniem do motywów roślinnych i zwierzęcych, bogactwem tematyki, np. społecznej, erotycznej, symbolicznej. Zaznacza, że podstawowym materiałem dla Rodina była glina, a rzeźby marmurowe kończyli jego asystenci. Zwraca także uwagę na miękkość form w prezentowanych rzeźbach i niemal widoczny odcisk palców modelującego artysty, powodujący efekt niewykończenia.

Następnie nauczyciel dzieli uczniów na cztery grupy. Każda z nich zapoznaje się z podstawowymi informacjami o kierunku i twórcy oraz dokonuje opisu rzeźb reprezentujących współczesne awangardy artystyczne (Załącznik nr 3), zwracając uwagę na zastosowane środki formalne: konstrukcję, bryłę, fakturę, sposób wyrażenia ekspresji. Uczniowie prezentują efekty pracy.

Podsumowanie tematu

Nauczyciel wyświetla kadr z filmu (Załącznik nr 4). Zwraca uwagę na sytuację artystki oddanej do zakładu psychiatrycznego, pozbawionej pracowni, warsztatu i kontaktu ze sztuką, wskazuje na odczytanie symbolicznej wymowy sceny jako artystycznej potrzeby tworzenia. Prosi uczniów o określenie, jaki wpływ na ostateczny kształt rzeźby mają zastosowane przez artystę środki formalne.

Praca domowa

(do wyboru)

1. W dowolnych źródłach wyszukaj informacje o rzeźbie kinetycznej, hiperrealistycznej, recyklingowej. Scharakteryzuj przykłady pod względem formy.
2. Wykonaj pracę z masy plastycznej (modelina, plastelina, gips itp.) o dowolnej tematyce. Zadbaj o to, żeby nadać jej indywidualną formę i zastosować odpowiednie środki wyrazu plastycznego.

KARTA PRACY NR 1

(w domu, przed projekcją filmu)

Camille Claudel – genialna rzeźbiarka, artystka nieprzyzwoita, kobieta nieszczęśliwa

Mistrz i uczennica

Camille w wieku 16 lat pewnym krokiem przekracza progi Atelier Colarossi – akademii, do której wstęp mają także kobiety. (...) Gdy w 1883 roku otrzymuje stypendium i wyjeżdża do Rzymu, pozostawia swoje uczennice w rękach rzeźbiarza Augusta Rodina. Rodin starszy o 24 lata od Camille jest już wówczas cenionym rzeźbiarzem ugruntowującym swą pozycję na artystycznym rynku. (...) Rodin szybko orientuje się, jak wyjątkowy talent i osobowość ma Camille. Zatrudnia ją jako asystentkę przy swoich wielkich projektach *Bramie piekielnej* przygotowywanej dla planowanego Muzeum Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu i *Mieszczanach z Calais*. Camille chce udowodnić, że kobieta w pracowni to nie tylko rozebrana modelka. Chce pokazać, że nie brak jej ani tak niezbędnej w tym fachu siły fizycznej, ani nie mniej potrzebnego hartu ducha. Z pasją obrabia marmury i z pokorą doprowadza je do stanu, w którym pozostaje już tylko ostateczny szlif mistrza. Zostaje doceniona. Staje się „mądrą i przewidującą współpracownicą. Rodin dopuszczał ją do własnych prac, we wszystkim pytał o zdanie, powierzał jej jakże trudne wykonanie rąk i stóp postaci”.

Muza

(...) Camille zachwyca. Dojrzałego Rodina porusza nie tylko jej nietuzinkowa uroda, lecz także niezwykły intelekt, a przede wszystkim pasja i energia, z jaką tworzy. Czerpie ęgarściami z jej młodości i entuzjazmu. Staje się dla niego inspiracją i natchnieniem. (...) Dla Claudel Rodin jest pierwszą miłością i wielką namiętnością. Kocha zachłannie i z trudem znosi myśl o partnerce rzeźbiarza.

Twórcze uniesienia

Artyści dzielą pracownię. Rzeźbią dużo, a ich dzieła przesycone są namiętnością i erotyzmem. Motyw kochanków splecionych w miłosnym uścisku powraca w tym czasie w pracach obydwójga. Miłość, namiętność i sztuka przenikają się. Camille uczestniczy intensywnie w projektach Augusta, jest nie tylko jego inspiracją, prawą ręką, lecz także modelką – jej twarz i ciało uwiecznia w wielu rzeźbach. Artystka poświęca się intensywnie również własnej twórczości. Zostaje doceniona przez krytykę. (...) Nie ma już żadnych wątpliwości, że Claudel to w pełni ukształtowana i samodzielna artystka, a ona może bez cienia zawahania powiedzieć: „Moje dzieła są zawsze moje własne, pomysłów mam raczej za dużo niż za mało”.

Nic nie trwa wiecznie

Mimo sukcesów Camille tworzy cały czas w cieniu Rodina. To on jest doceniany, to jego prace są szeroko komentowane, to on cieszy się licznymi zamówieniami. Kobieta rzeźbiarka nie ma szans konkurować z mistrzem. Nie umie sobie z tym poradzić. Nie może też uporać się z zazdrością o Rose Buret, z którą Rodin nadal dzieli codzienność. (...) Jakby tego było mało, August co chwila wdaje się w romanse z modelkami i uczennicami. Camille spodziewa się dziecka. Rodin zmusza ją do usunięcia ciąży, najprawdopodobniej nie pierwszy raz. Camille poddaje się woli ukochanego. Zdruzgotana decyduje się w 1890 roku na opuszczenie pracowni Rodina.

Równia pochyła

Zamieszkuje samotnie przy bulwarze d'Italie 113. Postanawia walczyć o siebie i swoją twórczość. (...) Camille wiąże się jeszcze na krótko z Claude'em Debussy. (...) Około 1904 roku August i Camille jeszcze raz próbują być razem. Ponoć Rodin oświadcza się. Nie da się jednak uratować nic z wcześniejszego uczucia. Camille nie ma już siły, by walczyć. Odsuwa się od ludzi, pije ukryta w swej pracowni, nosi brudne łachmany, nie myje się. Żyje w przekonaniu, że Rodin czyha na jej prace, a nawet życie. Gdy zostaje zaproszona do zorganizowania wystawy w Pradze, odmawia, bojąc się, że jej rzeźby będą sąsiadowały z pracami Rodina. W ataku szału niszczy większość swych prac. Stacza się. Nie rzeźbi. Żyje z wyrabiania lamp i popielniczek. Nasilają się objawy choroby psychicznej.

Szpital - wszechogarniająca ciemność

W niedzielę, 2 marca 1913 roku umiera ojciec Camille – to on do końca dba, by nie stała się jej krzywda. Rodzina od lat zbulwersowana stylem życia Camille, jej nieprzyzwoitymi rzeźbami i końcowym upadkiem, jakby tylko na to czeka, wreszcie może pozbyć się czarnej owcy. Droga do ubezwłasnowolnienia stoi otworem. 8 dni później jej los jest przesądzony. Diagnozę stawia doktor Michaux. Matka z nieukrywaną satysfakcją podpisuje cyrograf, uważa bowiem Camille za „robaka, co nadgryzł ich mieszczańską rodzinę, bogaczącą się, długowieczną, cieszącą się wybornym zdrowiem i nad podziw płodną”. Zadbaj również o to, by nikt nie kontaktował się z córką. Paryska prasa głośno komentuje to wydarzenie, zwracając uwagę, że stan zdrowia wybitnej artystki nie wymaga aż tak drastycznych posunięć. Rodin próbuje wydobyć ze szpitala miłość swojego życia. Bezskutecznie. Na 30 lat Camille zostaje odcięta od świata. Już nigdy nie zobaczy niczego prócz szpitalnych szarych murów. Paul odwiedzi ją zaledwie kilka razy. W swych listach będzie błagać o wolność – wolność, której nikt jej nie zwróci.

W styczniu 1917 roku po 53 latach znajomości siedemdziesięciosiedmioletni August Rodin bierze ślub z Rose Buret. Umiera dziesięć miesięcy później.

Camille żyje 26 lata dłużej. Umiera samotna i zapomniana w październiku 1943 roku. Zostaje pochowana na cmentarzu komunalnym w Montfavet we wspólnym grobie z bezdomnymi.

Autor: Agnieszka Narębska

Źródło informacji: Onet:

<https://kobieta.onet.pl/camille-claudel-genialna-rzeźbiarka-artystka-nieprzyzwoita-kobieta-nieszczęśliwa/8tj7d5>

KARTA PRACY NR 2

(dzieła Rodina do wyświelenia)

Auguste Rodin *Brama piekieł*, 1880–1890, Kunsthhaus w Zurychu, Szwajcaria

Źródło ilustracji: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e5/Gates_of_Hell_sculpture_by_Rodin.JPG

Auguste Rodin *Mieszczanie z Calais*, 1884–1889, plac w Calais we Francji

Źródło ilustracji: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b5/The_Burghers_of_Calais_-_Hirshhorn_Sculpture_Garden.JPG

CC BY-NC-ND: uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – bez utworów zależnych 3.0 Polska

Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

KARTA PRACY NR 3

(teksty źródłowe i dzieła rzeźbiarskie dla poszczególnych grup)

Grupa 1

Na podstawie zamieszczonych poniżej informacji oraz analizy formalnej rzeźby (kompozycja, bryła, faktura, środki ekspresji) wskaż cechy dzieła Giacomettiego.

Alberto Giacometti (1901–1966) to rzeźbiarz i malarz szwajcarskiego pochodzenia działający we Francji. Wczesna twórczość artysty inspirowana była kulturą cykladzką i nawiązywała do kubizmu, następnie rzeźbiarz związał się z surrealistami. Po II wojnie światowej skupił się na tworzeniu wynędzniałych po Holokauście postaci, z erodowanymi, rozpadającymi się powierzchniami, sugerujących antytezę heroizmu, i z formą nawiązujących do osiągnięć ekspresjonizmu.

Tekst źródłowy:

Giacometti nie zaprzecza już, że „życie”, jak powiedział, włącza materię i śmiertelność, we własnych pracach nie usiłuje zerwać związku życia z głębinami ziemi, stąd olbrzymie stopy jego postaci, zakorzeniające je głębiej niż może dotrzeć umysł – tylko po prostu doświadczają na nowo aktu, w którym każda istota ludzka zaprzecza unicestwieniu, sam jednocześnie napotykając opór ze strony gipsu i gliny. Podniesienie niewielkiej głowy, szczelnie zamykającej w sobie swą „straszną energię”, jest zasadniczą cechą nowej rzeźby. Giacometti stawia materię pionowo na nogi. Przywodzi na myśl tych bogów, którzy stworzyli rodzaj ludzki, zgęszczając wokół iskry bytu bezkształtną glinę pierwotnych dni.

Źródło informacji: Yves Bonnefoy, Giacometti, Flammarion, Paris 1991, s. 321 [w:] „Kwartalnik Artystyczny” 2003 nr 2–3, Pomorska Fundacja Artystyczna ART, s. 129.

Alberto Giacometti *Idący człowiek*, 1960 r., Fondation Beyeler, Riehen, Szwajcaria

Źródło ilustracji: <https://museum.cornell.edu/sites/default/files/img//mc-sculpt-walkingman.jpg>

Grupa 2

Na podstawie zamieszczonych poniżej informacji oraz analizy formalnej rzeźby (kompozycja, bryła, faktura, środki ekspresji) wskaż cechy dzieła Moore'a.

Henry Moore (1898–1986) jest uznawany za jednego z przedstawicieli nurtu abstrakcji organicznej. W okresie przedwojennym tworzył uproszczone dzieła o zwartej formie, nawiązujące do sztuki prymitywnej. W latach 30. inspirował się surrealizmem, następnie skierował się ku organicyzmowi (organicyzm: pogląd filozoficzny, według którego rzeczywistość na każdym poziomie złożoności zachowuje się podobnie jak żywy organizm i tworzy odrębne struktury organiczne, źródło informacji: <https://encyklopedia.interia.pl/slownik-jezyka-polskiego/news-organicyzm,nld,2070123>). Po II wojnie światowej skierował się ku syntezie kompozycji figuratywnych, pozostających nadal w symbiozie z naturą.

Tekst źródłowy:

Sens i znaczenie samej formy zależy zapewne od niezliczonych wpływów ludzkiej historii. Oto na przykład formy okrągłe wywołują wyobrażenie owocowania, dojrzałości, pewnie dlatego, że ziemia, piersi kobiece, większość owoców jest kulista. Kształty te dlatego są tak ważne, ponieważ tkwią na dnie naszych nawyków postrzegawczych. Sądzę, że ludzki element organiczny będzie zawsze stanowił podstawę mej twórczości, wprowadzając w me rzeźby siły żywotne. Każdej rzeźbie, nad którą pracuję, umysł mój nadaje ludzki, a czasami zwierzęcy charakter lub osobowość, wywierającą wpływ na plan i jakości formalne, dając mi w pracy zadowolenie lub niechęć.

Źródło informacji: Henry Moore, *Uwagi o rzeźbie*, tłum. Mariusz Tchorek [w:] „Struktury” nr 7 (30 XI 1959), s. 8.
źródło: http://www.biblioteka.teatrnn.pl/dlibra/Content/25786/struktury_7_1959_2.pdf

Henry Moore *Leżąca figura*, 1984, Fitzwilliam Museum, Cambridge

Źródło ilustracji: [https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Large_Reclining_Figure_-_Henry_Moore_\(LH_192b,_Fitzwilliam_Museum\)#/media/File:HenryMoore_RecliningFigure_1951.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Large_Reclining_Figure_-_Henry_Moore_(LH_192b,_Fitzwilliam_Museum)#/media/File:HenryMoore_RecliningFigure_1951.jpg)

Grupa 3

Na podstawie zamieszczonych poniżej informacji oraz analizy formalnej rzeźby (kompozycja, bryła, faktura, środki ekspresji) wskaż cechy dzieła Magdaleny Abakanowicz.

Magdalena Abakanowicz (1930–2017) to światowej sławy polska rzeźbiarska, która zastąpiła jako prekursorka form przestrzennych w tkaninie, zwanych abakanami. W latach 70. zajęła się rzeźbą figuratywną tworzoną w utwardzonej konopnej tkaninie oraz drewnie, kamieniu i brązu. Dzięki multiplikowaniu (rozmnożeniu, powieleniu) odlewów jej dzieła uzyskały charakter monumentalny. Abakanowicz reprezentowała Polskę na Biennale Sztuki w Wenecji w 1980 roku. Jej monumentalne realizacje zostały zaprezentowane na całym świecie.

Tekst źródłowy: Figury Abakanowicz nie posiadają twarzy, tego elementu autonomii, który w największym stopniu decyduje o cechach osobniczych człowieka. Pozbawione twarzy nie mają też tożsamości, nie mogą się wypowiedzieć, nie mają prawa głosu. Mimo że każda postać zachowuje pewne cechy szczególne czy odróżniające jedną od drugiej, tego właściwie się nie dostrzega. Liczy się powtarzalność, identyczność, bezosobowość. Jednostka zawsze ginie w tłumie, ale też w tłumie zajmuje przypisane sobie miejsce. (...).

Karol Sienkiewicz, Magdalena Abakanowicz, *Tłumy*, grudzień 2009.

Źródło informacji: culture.pl: <https://culture.pl/pl/dzielo/magdalena-abakanowicz-tlumy>

Magdalena Abakanowicz *Nierozpoznani* (fragment), 112 ponad 2-metrowych odlewów żeliwnych, 2002, Cytadela w Poznaniu

Źródło ilustracji: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/03/Abakany_Cytadela_Poznan.jpg/800px-Abakany_Cytadela_Poznan.jpg

Grupa 4

Na podstawie zamieszczonych poniżej informacji oraz analizy formalnej rzeźby (kompozycja, bryła, faktura, środki ekspresji) wskaż cechy dzieła Aliny Szapocznikow.

Alina Szapocznikow (1926–1973) to polska rzeźbiarka współczesna, której życie wypełnione zostało dwoma dramatycznymi wydarzeniami: okresem II wojny światowej (pobyt w getcie i obozach koncentracyjnych) oraz zmaganiem artystki z chorobą nowotworową. Początkowo Szapocznikow realizowała monumentalne projekty pod szyldem socrealizmu. Po 1956 roku jej rzeźby zyskały nowy wymiar. Przełomowy charakter mają prace z lat 60. – o osobistych akcentach cielesnych. Szapocznikow z tworzyw sztucznych odlewała elementy własnego ciała, powieliała poliestrowe odlewy. Poruszała temat zmagania się z własną kobiecością, eksponowała swoje uczucia.

Tekst źródłowy:

W późnych latach 60-tych i wczesnych latach 70-tych w pracach Aliny Szapocznikow pojawia się nowy wymiar twórczy. Artystka zaczyna eksperymentować z pewnymi aspektami praktyk artystycznych tego okresu. Zanurzona w paryskim klimacie neoawangardy i kontrkultury Szapocznikow rozszerza swoją perspektywę rzeźbiarską w kierunku eksperymentów konceptualnych. Jednak robi to w sposób subtelny, w jej pracy pojawiają się nowe niuanse, nowe kierunki znajdują swą artykulację tylko w na wpół prywatnych wypowiedziach, nigdy nie będąc częścią jakiegoś głośnego ruchu, a bardziej niezwykle osobistej ekspresji formalnej. (...)Anke Kempkes Czarne smugi i czarna materia – The Luxury Gap – Concept individuel – Quarry Desert. Niewymierna współczesność Aliny Szapocznikow [w:] *Alina Szapocznikow: Prace. Dokumenty. Interpretacje*.

Źródło informacji: <https://artmuseum.pl/pl/wydarzenia/alina-szapocznikow-prace-dokumenty-interpretacje2>

Alina Szapocznikow *Portret wielokrotny (dwukrotny)*, 1967, barwiony poliester

Źródło ilustracji: https://frieze.com/sites/default/files/editorial/portret-wielokrotny-multiplied-portrait1_ls.gif

KARTA PRACY NR 4
(kadr z filmu do wyświetlenia)

Kadr z filmu *Camille Claudel*, 1915